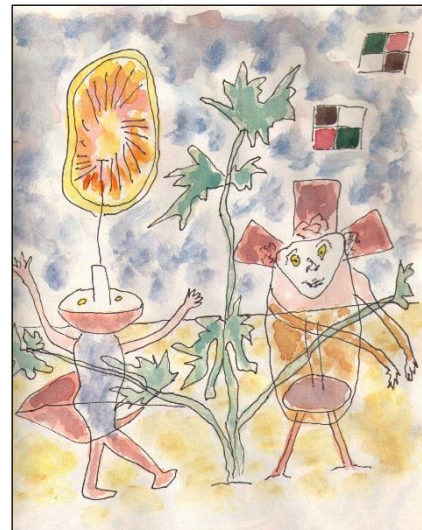

Het vijfde

Wat iemand zegt kan diepzinnig zijn zonder dat je het in de gaten hebt. Neem de uitspraak: 'Ik weet het niet'. Het klinkt als een gewone mededeling, maar soms zit er veel meer achter. Een wonderlijk voorbeeld daarvan kreeg ik ooit op een van mijn eerste colleges, als jong broekie. Het is me altijd bijgebleven. De docent rechtsfilosofie wilde ons, groentjes, vermoedelijk laten zien hoe anders het eraan toging, op de universiteit. Hij vertelde dat hij een student op tentamen had gekregen, die hij de vraag had voorgelegd: 'Bestaan er honden?' De jongeman had langdurig zitten peinzen, en uiteindelijk geantwoord: 'Het spijt me, professor, ik weet het niet.' Die student had van hem een tien gekregen. Wij waren verbijsterd. Hoe kon dat? De hooggeleerde had duidelijk gescoord.

Toen begon hij uit te leggen waar het hem om ging, de verhouding tussen dingen en begrippen. Een hond is een concreet ding, het begrip 'hond' niet, dat is een abstractie. Sommige mensen geloven dat begrippen en abstracties ook echt bestaan, als 'denkdingen'. Zij heten realisten. Anderen geloven dat begrippen niet meer dan namen zijn, dat zijn de nominalisten. Daar had hij de student naar gevraagd: bestaat de abstractie 'hond'? En alleen als enkelvoud of ook als meervoud? De arme jongen was er niet uitgekomen. Voor beide standpunten valt immers wat te zeggen. Die afweging, daar ging het hem om.

En dan natuurlijk niet bij honden, maar bij gewichtiger zaken zoals rechtvaardigheid. Bestaat er zoiets als rechtvaardigheid? Of is dat alleen een abstractie? En is het één ding of meer? Het is een klassieke knoop in de filosofie. Daar komt bij, veel mensen kennen wel het woord, maar weten niet wat het inhoudt. Wat zij erover beweren bestaat uit niet meer dan lege hulzen. Anderen kunnen er wel een omschrijving van geven, maar verder dan dat reikt hun kennis niet. Het blijft een abstractie. Nog anderen hebben er ook een voorstelling bij, zij kunnen er zelfs voorbeelden van aanwijzen. En enkelen kunnen die voorstelling ook nog met argumenten in een discussie overeind houden. Dat zijn vier niveaus van begrip.

Maar er bestaat nog een hoger niveau, het vijfde, dat is pas het werkelijke inzicht. Dat vereist een langdurig en grondig onderzoek. En het is per definitie niet in woorden te

vangen. Het is zo iets als wanneer je een leven lang met iemand getrouwd bent. Dan ken je die ander op een manier die verder gaat dan je onder woorden kunt brengen. Stel dat de professor zou vragen: 'Bestaat er zo iets als liefde?' Jawel, zou ik zeggen (ik ben realist, geen nominalist). 'En wat houdt dat begrip in?' Ik zou vermoedelijk langdurig zitten peinzen, en uiteindelijk antwoorden: 'Het spijt me, professor, ik weet het niet.'